

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Szczecinie

LSZ.410.006.01.2017

P/17/045

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Szczecinie

ul. Jacka Odrowąża 1, 71-420 Szczecin

T +48 91 831 39 00, F +48 91 831 39 66

lsz@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/17/045 – Funkcjonowanie spółek hodowli roślin o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Szczecinie.
Kontrolerzy	Sławomir Żudro, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/70/2017 z dnia 27.04.2017 r. Jarosław Tarasewicz, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/113/2017 z dnia 28.06.2017 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Pomorsko Mazurska Hodowla Ziemniaka Sp. z o.o. w Strzekęcinie ¹ . Strzekęcino 11, 76-024 Świeszyno.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Zarząd Spółki ² : Franciszek Klim - Prezes Zarządu od 13.06.2002 r., Jan Rećko pełniący obowiązki Członka Zarządu - od 10.02.2016 r. do 1.12.2016 r. i Członek Zarządu od 1.12.2016 r. (dowód: akta kontroli str. 3-6)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Uzasadnienie oceny ogólnej

Najwyższa Izba Kontroli ocenia³ pozytywnie, mimo stwierdzonej nieprawidłowości, realizację zadań przez Spółkę w zakresie postępu biologicznego oraz gospodarki finansowej i majątkowej w latach 2014-2016⁴.

Spółka prawidłowo realizowała zadania dotyczące postępu biologicznego w rolnictwie. Hodowla twórcza i zachowawcza w latach 2014-2016 była prowadzona zgodnie z założeniami zawartymi w zatwierdzonych biznesplanach.

Gospodarka finansowa oraz majątkowa była prowadzona właściwie. Spółka uzyskiwała dodatnie wyniki finansowe, mimo malejących przychodów ze sprzedaży produktów rolnych.

Stwierdzona nieprawidłowość polegała na niepoddaniu niektórych obiektów budowlanych okresowym kontrolom zgodnie z wymaganiami określonymi w art. 62 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane⁵.

¹ Dalej: Spółka.

² Zgodnie z Aktem założycielskim całokształtem działalności Spółki kieruje Zarząd (§ 20 ust 1). Do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych i niemajątkowych oraz do podpisywania w imieniu Spółki są upoważnieni w przypadku Zarządu (...) wieloosobowego dwóch członków Zarządu lub jeden członek Zarządu łącznie z prokurentem (§ 20 ust. 2).

³ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

⁴ Z uwzględnieniem zagadnień z okresu wcześniejszego, mających istotny wpływ na działalność objętą kontrolą, a także zdarzeń późniejszych, występujących do dnia zakończenia kontroli.

⁵ Dz.U. z 2017 r., poz. 1332, dalej: Prawo budowlane.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Spółka została utworzona w 1994 r. przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa, pod nazwą Pomorsko Mazowiecka Hodowla Ziemniaka Sp. z o.o. w Strzekęcinie, która została zmieniona w 2010 r. i funkcjonowała pod nazwą Pomorsko Mazurska Hodowla Ziemniaka Spółka z o.o. w Strzekęcinie. Przedmiotem działalności Spółki było prowadzenie hodowli i nasiennictwa ziemniaka oraz produkcja rolna i inna działalność produkcyjna.

(dowód: akta kontroli str. 670-673)

W skład Spółki w badanym okresie wchodziły oddziały w Strzekęcinie (woj. zachodniopomorskie), Jezierzycach (woj. pomorskie), Celbowie (woj. pomorskie) i Szydłaku (woj. warmińsko-mazurskie).

Kapitał zakładowy od 2010 r. wynosił 22.286.500 zł i dzielił się na 44.573 udziały po 500 zł, których jedynym właścicielem była Agencja Nieruchomości Rolnych w Warszawie działająca na rzecz Skarbu Państwa.

Według stanu na 31.12.2016 r. Spółka władała gruntami o powierzchni 5.646 ha, w tym 121 ha stanowiły grunty własne, a 5.525 ha grunty dzierżawione od Agencji Nieruchomości Rolnych. Powierzchnia zasiewów wynosiła 4.731 ha, w tym zbóż - 3.141 ha, rzepaku - 827 ha, ziemniaków - 526 ha oraz innych roślin (groch, łubin) - 237 ha.

Spółka działalność prowadziła w oparciu o corocznie uchwalane biznesplany.

(dowód: akta kontroli str. 93, 96-97)

1. Realizacja zadań w zakresie postępu biologicznego w hodowli roślin uprawnych

Opis stanu
faktycznego

1.1. Zgodność prowadzonej hodowli twórczej i zachowawczej roślin uprawnych z biznesplanem i umową Spółki

1.1.1. Hodowla twórcza⁶ i zachowawcza prowadzona przez Spółkę w okresie badanym dotyczyła tylko ziemniaka.

Ustalone na lata 2014-2016 zadania w zakresie postępu biologicznego oraz hodowli zachowawczej zakładały:

- kierunki hodowli: ziemniak skrobiowy – 50% (w tym ziemniak do przetwórstwa – 20%), ziemniak jadalny – 50%,
- rejestrację dwóch odmian rocznie,
- zgłaszanie do badań rejestrowych ok. 10 rodów rocznie,
- zwiększenie produkcji minibulw odmian jadalnych do 40 ha w 2016 r.

(dowód: akta kontroli str. 19-21, 61-63, 103-105)

W programach hodowli twórczej obowiązujących w ww. okresie założono dla:

- hodowli twórczej:
 - zwiększenie udziału form jadalnych o krótszym okresie wegetacji oraz przydatnych do przetwórstwa na frytki i chipsy, a także form wysokoskrobiowych,
 - zwiększenie odporności rodów na raka ziemniaka, mątwika ziemniaczanego, zarazę ziemniaczaną i wirusy,
 - wysoką plenność, poprawną morfologię i dobrą jakość konsumpcyjną;
- hodowli zachowawczej:
 - dostosowanie rozmiarów hodowli do popytu na sadzeniaki w produkcji nasiennej,
 - prowadzenie hodowli zachowawczej z reprodukcji mikro i minibulw,

⁶ Mająca na celu uzyskanie nowych odmian.

- skrócenie cyklu hodowli zachowawczej odmian jadalnych;
- produkcji nasiennej:
 - ustalanie rozmiarów produkcji nasiennej w oparciu o analizę rynkową,
 - zawieranie umów licencyjnych i reprodukcyjnych.

(dowód: akta kontroli str. 148, 221, 299)

Programy hodowli opierały się na schemacie zakładającym 10-letni cykl hodowli nowej odmiany, od wysiania siewek w pierwszym roku do zarejestrowania 1-2 odmian w dziesiątym roku cyklu.

(dowód: akta kontroli str. 20, 62, 104)

W latach 2014-2016 zakres hodowli twórczej i zachowawczej był zgodny z przyjętymi założeniami.

W badanym okresie w pierwszym roku hodowli twórczej wysiewano od 62,5 tys. do 66,7 tys. siewek i zebrano od 19,1 tys. do 24,1 tys. ramsz hodowlanych. W kolejnych latach prowadzono prace nad selekcjonowaniem rodów.

W badaniach przedrejestrach prowadzonych przez Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych⁷, trwających 2-3 lata, znajdowały się następujące ilości rodów:

- w 2014 r. - 17, w tym 12 w doświadczeniach przedrejestrach pierwszego roku - DPI (w 8-ym roku cyklu hodowlanego) – rody zgłoszone w 2013 r., 4 w doświadczeniach przedrejestrach drugiego roku – DPII (w 9-ym roku cyklu hodowlanego) rody zgłoszone w 2012 r., 1 w doświadczeniach przedrejestrach trzeciego roku – DPIII,
- w 2015 r. – 16, w tym 10 DPI, 6 DPII,
- w 2016 r. – 13, w tym 9 DPI, 4 DPII.

(dowód: akta kontroli str. 149-153, 221-227, 299-304, 361-364)

1.1.2. W latach 2014-2016, COBORU zarejestrował w krajowym rejestrze odmian roślin uprawnych⁸ następujące odmiany wytworzone przez Spółkę: w 2014 r. - Szyper (zgłoszony w 2010 r.), Mazur (2011 r.), w 2015 r. – Magnolia (2012 r.), Mieszko (2012 r.), w 2016 r. – Tonacja (2013 r.) i Amarant (2013 r.), do których Spółce przyznał wyłączne prawo do odmiany.

(dowód: akta kontroli str. 365-367)

Wymienione odmiany charakteryzowały się cechami, których uzyskanie założono w programach hodowlanych, i tak:

- Szyper – odmiana średnio wczesna, skrobiowa o jasnożółtym miąższu i 21% zawartości skrobi, odporna na wirus Y i dość odporna na wirus L, plony wysokie, stabilne 471 q/ha, bulwy okrągłe do okrągło-owalnych o regularnym kształcie;
- Mazur – odmiana średnio wczesna jadalna o jasnożółtym miąższu i 15% zawartości skrobi, odporna na wirus Y i dość odporna na wirus L, plony wysokie, stabilne 553 q/ha, z wysokim udziałem frakcji handlowej (530 q/ha), bulwy okrągło-owalne o regularnym kształcie;
- Magnolia - odmiana wczesna jadalna o jasnożółtym miąższu i 15-16% zawartości skrobi, wysoce odporna na wirus Y, plony wysokie, stabilne 479 q/ha, z wysokim udziałem frakcji handlowej, bulwy okrągłe do okrągło-owalnych o regularnym kształcie;
- Mieszko - odmiana średnio wczesna skrobiowa o jasnożółtym miąższu i 20% zawartości skrobi, wysoce odporna na wirus Y, plony wysokie, stabilne 473 q/ha, bulwy okrągłe o regularnym kształcie i płtych oczkach;

⁷ Dalej: COBORU

⁸ Dalej: krajowy rejestr.

- Tonacja - odmiana bardzo wczesna jadalna o wysokiej ocenie morfologicznej i konsumpcyjnej, wysokim plonie ogólnym z dużym udziałem frakcji handlowej, wysoka odporność na wirusa PVY, bulwy owalne o regularnych kształtach;
- Amarant – odmiana średnio późna, skrobiowa o fioletowej barwie skórki, wysokim plonie ogólnym z dużym udziałem frakcji handlowej, wysokiej odporności na wirusa PVY, bulwy owalne, wyrównanych.

(dowód: akta kontroli str. 149-150, 223-224, 301)

Na koniec 2014 r., w krajowym rejestrze zarejestrowanych było 30 odmian własnych ziemniaków, a na koniec 2016 r. - 29 odmian, w tym 14 odmian jadalnych i 15 odmian skrobiowych. W zagranicznych rejestrach Spółka miała zarejestrowanych 11 odmian⁹.

(dowód: akta kontroli str. 158, 311, 387)

1.1.3. W ww. okresie powierzchnia upraw prowadzonych w ramach hodowli twórczej wahała się od 20,2 ha do 26,1 ha, a hodowli zachowawczej od 26,5 ha do 32,7 ha. Hodowlą zachowawczą, obejmującą produkcję minibulw i mikrobulw, tj. materiału bazowego dla produkcji nasiennej, średniorocznie było objętych 30 odmian.

(dowód: akta kontroli str. 390)

Zmiany prowadzonej hodowli twórczej i zachowawczej w latach 2014-2016 w porównaniu do lat 2008-2013 dotyczyły liczby odmian objętych hodowlą zachowawczą, tj. wzrostu z 26-27 w latach 2008-2009 do 41-42 w latach 2010-2011 a następnie spadku do 30 w latach 2015-2016 oraz powierzchni hodowli zachowawczej z 52,6 ha w 2008 r. do 26,5 ha w 2016 r.

(dowód: akta kontroli str. 365, 390)

Dyrektor Działu Hodowli - Mariola Siewierska wyjaśniła, że zwiększenie liczby odmian w latach 2010- 2011 był efektem przyłączenia w 2010 r. Hodowli Ziemniaka w Szyldaku, natomiast zmniejszenie liczby odmian w następnych latach wynikało z wyrejestrowania przez Spółkę odmian, na które, jak wykazały badania rynku oraz analiza zamówień nie było popytu. Zmniejszenie powierzchni hodowli zachowawczej było spowodowane wdrożeniem nowej technologii produkcji materiałów wyjściowych metodą „in vitro”, dzięki której uzyskanie planowanej produkcji było możliwe na mniejszej powierzchni upraw.

(dowód: akta kontroli str. 391)

1.1.4. Wszystkie zarejestrowane odmiany objęte były urzędowym badaniem odrębności, wyrównania i trwałości oraz oceną wartości gospodarczej przeprowadzonymi przez COBORU. Wyniki badań wskazywały, że zarejestrowane odmiany spełniały wymagania określone w art. 6-8 ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o nasiennictwie¹⁰.

(dowód: akta kontroli str. 366-367, 394-408)

Odmiany ziemniaków wyhodowane przez Spółkę były przedmiotem porejestrowych doświadczeń odmianowych prowadzonych przez COBORU. Dyrektor Działu Hodowli wyjaśniła, że opracowania zawierające wyniki doświadczeń były analizowane przez pracowników Spółki, a wyniki analiz wykorzystywano w marketingu. W latach 2014-2016 Spółka nie zakładała własnych doświadczeń u producentów.

Do uprawy w 2017 r. COBORU rekomendowało łącznie 12 odmian własnych Spółki w 14 województwach, w tym w województwie pomorskim – 9 odmian, wielkopolskim – 6 odmian, mazowieckim i zachodniopomorskim po 5 odmian.

(dowód: akta kontroli str. 393, 412-419, 668)

W badanym okresie Spółka nie prowadziła hodowli roślin, w celu realizacji programów hodowlanych realizowanych przez inne podmioty.

(dowód: akta kontroli str. 411)

⁹ We Francji – 1 odmiana, na Ukrainie – 2, na Białorusi – 7, w Moldawii – 1.

¹⁰ Dz.U. z 2017 r., poz. 633.

1.1.5. Działania mające na celu zabezpieczenie i egzekwowanie wyłącznego prawa do ochrony odmian własnych ziemniaka polegały na udzielaniu licencji na produkowany materiał nasienny oraz na zleceniu Agencji Nasiennej Sp. z o.o. w Lesznie¹¹ wykonywania zadań z zakresu ochrony swoich praw.

W umowach licencyjnych Spółka zastrzegła sobie prawo do kontroli upraw nasiennych oraz dokumentacji wytwarzania i sprzedaży sadzeń. Ponadto licencjodawca był zobowiązany do informowania Spółki o lokalizacji, areale i plonach plantacji nasiennej, ilości sadzeń zakwalifikowanych przez właściwy Wojewódzki Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa¹², wielkości sprzedanego lub wysadzonego materiału.

(dowód: akta kontroli str. 420-424)

Zadania Agencji Nasiennej obejmowały m.in.:

- pobieranie opłat z tytułu wykorzystywania przez rolników materiału ze zbioru odmian chronionych jako materiału siewnego,
- kontrolę wywiązywania się przez licencjodawców z ich zobowiązań wobec wspólników Agencji,
- monitorowanie obrotu materiałem siewnym odmian roślin chronionych wyłącznym prawem,
- zwalczanie nielegalnego obrotu materiałem siewnym odmian chronionych wyłącznym prawem.

(dowód: akta kontroli str. 425-431)

Spółka zawarła z Agencją Nasienneą umowy, których przedmiotem m.in. było:

- zbieranie informacji o wykorzystaniu przez posiadaczy gruntów rolnych materiału z odmian ziemniaka Spółki chronionych wyłącznym prawem jako materiału siewnego, oraz pobieranie na rzecz Spółki opłat z tego tytułu,
- zbieranie informacji o przypadkach naruszenia praw przysługujących Spółce w stosunku do odmian chronionych oraz podejmowanie wszelkich działań zmierzających do egzekucji należności Spółki z tytułu stosownych odszkodowań.

(dowód: akta kontroli str. 432-442)

Agencja składała Spółce miesięczne informacje o przypadkach objętych przedmiotem ww. umów i dokonywała rozliczeń pobranych opłat. Przychody Spółki z tytułu przekazanych przez Agencję opłat za wykorzystywanie przez rolników materiału ze zbioru odmian chronionych, jako materiału siewnego w latach 2014-2016 wyniosły łącznie 60,8 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 443-447, 484)

1.2. Produkcja oraz sprzedaż materiału siewnego

1.2.1. Pod uprawy materiału nasiennego Spółka - według biznesplanów - planowała przeznaczyć 600 ha w latach 2014-2015 i 520 ha w 2016 r. W biznesplanach nie określano wolumenu materiału nasiennego do uzyskania z ww. powierzchni upraw.

(dowód: akta kontroli str. 23, 65, 106)

Ogólna powierzchnia upraw nasiennych, obejmujących ziemniaki, zboża, rośliny motylkowe i trawy wynosiła w latach 2014 – 2016 odpowiednio 563,9 ha, 598,1 ha, 497 ha, z czego produkcję nasiennej ziemniaka prowadzono na powierzchni w poszczególnych latach odpowiednio: 440,9 ha (78,2% ogólnej powierzchni upraw nasiennych), 458,7 ha (76,7%) i 455 ha (91,5%).

(dowód: akta kontroli str. 450)

Dyrektor Działu Hodowli wyjaśniła, że dokonywanie zasiewów na powierzchni mniejszej niż zakładano w biznesplanach wynikało z ograniczonych możliwości przechowalniczych. Spółka planowała rozbudowę przechowalni ziemniaków, współfinansowanej ze środków unijnych. Ponieważ Spółka, będąca w 100%

¹¹ Dalej: Agencja Nasienne lub Agencja.

¹² Dalej: WIORiN

własnością Skarbu Państwu, nie kwalifikowała się do dofinansowania unijnego, ostatecznie odstąpiono od planów rozbudowy. (dowód: akta kontroli str. 391)

Powierzchnia upraw nasiennych ziemniaka w latach 2014 – 2016 wahała się od 440,9 ha do 458,7 ha. W latach 2008 – 2013 powierzchnia upraw nasiennych ziemniaka wynosiła 293,6 ha w 2008 r., 274,9 ha w 2009 r., w 2010 r., 475,4 ha w 2011 r., 447,2 ha w 2012 r. i 454,9 ha w 2013 r. Wzrost powierzchni upraw nasiennych ziemniaka w 2010 i 2011 r. spowodowany był przyłączeniem Spółki Hodowla Roślin w Szydaku.

(dowód: akta kontroli str. 450)

1.2.2. W latach 2014-2016 Spółka produkowała materiał siewny ziemniaka, zbóż i roślin motylkowych.

W 2014 r. łączna produkcja materiału siewnego wyniosła 11.683,1 ton, w tym 11.198,5 ton (95,9%) ziemniaka, w 2015 r. produkcja nasiennea wyniosła 11.455 ton, w tym 10.920 ton (95,3%) ziemniaka, a w 2016 r. 14.334,6 ton, w tym 14.137,6 ton (98,6%) ziemniaka.

Wzrost produkcji nasiennej ziemniaka w 2016 r. w stosunku do lat poprzednich wynikał z korzystnych warunków pogodowych dla tych upraw.

(dowód: akta kontroli str. 451)

Sprzedaż materiału siewnego w badanym okresie wyniosła:

- w 2014 r. – 7.951,3 ton o wartości 10.216,6 tys. zł, w tym ziemniaki 7.677 ton o wartości 9.945,5 tys. zł (z czego 7.278 ton o wartości 9.428,7 tys. zł stanowiły odmiany własne) oraz zboża i rośliny motylkowe 274,3 ton o wartości 271,1 tys. zł,
- w 2015 r. – 8.559,4 ton o wartości 8.811,1 tys. zł, w tym ziemniaki 8.135 ton o wartości 8.418,6 tys. zł, (z czego odmian własnych 7.436,7 ton o wartości 7.696 tys. zł) oraz zboża i rośliny motylkowe 424,4 ton o wartości 392,5 tys. zł,
- w 2016 r. – 7.850 ton o wartości 9.497,3 tys. zł, w tym ziemniaki 7.463,2 ton o wartości 9.189,5 tys. zł (z czego odmian własnych 6 875,6 ton o wartości 8 466 tys. zł) oraz zboża i rośliny motylkowe 450,8 ton o wartości 307,8 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 374, 382, 389, 452-454)

Biznesplany obowiązujące w ww. okresie zawierały założenia odnoszące się do produkcji i sprzedaży zbóż, rzepaku, łubinu i ziemniaków bez podziału na produkcję towarową i nasienneą.

(dowód: akta kontroli str. 7-131)

Założenia biznesplanów w powyższym zakresie były osiągnięte, z wyjątkiem:

- produkcji ziemniaków w latach 2014-2015, mniejszej od planu o 1.499 ton i 2.211 ton oraz zbóż i rzepaku w 2016 r., mniejszej odpowiednio o 951 ton i 972 ton,
- mniejszej sprzedaży ziemniaków w latach 2015-2016 o 2.261 tys. zł i 2.723 tys. zł oraz mniejszej sprzedaży w 2016 r. zbóż o 1.310 tys. zł i rzepaku o 1.566 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 25, 67, 108, 323)

Przyczyny nieosiągnięcia założeń biznesplanów przedstawione zostały w części 2.1.1. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

W latach 2014-2016 udział sprzedaży materiału siewnego w przychodach Spółki wyniósł odpowiednio 35,3%, 30,7% i 38,1%, natomiast udział sprzedaży ziemniaków - 34,4%, 29,2% i 36,9%.

(dowód: akta kontroli str. 455)

1.2.3. W badanym okresie głównymi kierunkiem sprzedaży materiału siewnego była sprzedaż bezpośrednia oraz sprzedaż do firm nasiennych. W 2014 r. sprzedano materiał siewny o wartości 10.216,6 tys. zł, w tym do firm nasiennych 5.368 tys. zł (52,5% ogólnej wartości sprzedaży materiału nasiennego) i w sprzedaży

bezpośredniej 4.488,6 tys. zł (47,5%). W 2015 r. wartość sprzedaży wyniosła 8.881,1 tys. zł, w tym do firm nasiennych 5.995,3 tys. zł (68%) i w sprzedaży bezpośredniej 2.565,7 tys. zł (29,5% ogólnej wartości sprzedaży) a w 2016 r. – 9.497,2 tys. zł, w tym do firm nasiennych 7.225,8 tys. zł (76,1%) i w sprzedaży bezpośredniej 2.094,6 tys. zł (22 %).

(dowód: akta kontroli str.453)

W sprawie udziału Spółki w rynku sprzedaży nasion Dyrektor Działu Hodowli wyjaśniła, że Spółka nie ma możliwości szacowania swojego udziału w rynku sprzedaży nasion. Udział ten analizuje się na podstawie powierzchni plantacji nasiennych ocenianych urzędowo i udostępnianych przez Państwową Inspekcję Ochrony Roślin i Nasiennictwa. W wymienionym okresie Spółka nie przedkładała żadnym podmiotom informacji o produkcji i sprzedaży odmian pochodzących z hodowli zachowawczej.

(dowód: akta kontroli str. 457)

Udział odmian własnych ziemniaka Spółki w nasiennictwie kraju w latach 2014-2016 wahał się od 14,4% do 15%.

(dowód: akta kontroli str. 318)

W latach 2008-2009 sprzedaż materiału siewnego własnych odmian wynosiła średnio 3.670 ton, a w latach 2010-2016 średnio 7.270 ton. Wzrost sprzedaży był efektem połączenia z Hodowlą Roślin w Szydłaku.

(dowód: akta kontroli str. 454)

1.3. Realizacja zadań upowszechnienia postępu biologicznego w krajowym rolnictwie

W badanym okresie marketingiem i promocją w celu utrzymania i w perspektywie zwiększenia pozycji rynkowej własnych odmian ziemniaka i upowszechnianiem postępu biologicznego w Spółce zajmowały się 3 osoby (2 pracowników w Oddziale w Strzeżeniu i 1 w Oddziale w Szydłaku).

Działalność promocyjna polegała na spotkaniach z firmami nasiennymi, publikacji materiałów reklamowych w prasie rolniczej i wydawnictwach, współpracy z firmami z otoczenia rolnictwa, udziale w wystawach rolniczych (targach rolniczych, tzw. dniach pola).

W trakcie kontaktów z przedstawicielami przemysłu ziemniaczanego i firmami nasiennymi oraz na zebraniach z rolnikami w Ośrodkach Doradztwa Rolniczego¹³ pracownicy marketingu i promocji przeprowadzali pokazy na temat hodowli i nasiennictwa w Spółce oraz przedstawiali ofertę odmianową Spółki w formie uprawy poletek demonstracyjnych w ODR Poświętne, Barzkowice, Modliszewice i Lubań oraz u wybranych rolników. Uprawa na poletkach pokazowych służyła demonstrowaniu odmian i plonu.

W czasie spotkań z firmami nasiennymi i producentami rolnymi przeprowadzano działania szkoleniowe w celu ustalenia najlepszych odmian na nasadzenia. Na spotkaniach z rolnikami w ODR dokonywano prezentacji i reklamy odmian własnych ziemniaków.

W poszczególnych latach badanego okresu opracowywano projekty graficzne kalendarzy książkowych i plakatowych, przygotowywano artykuły sponsorowane w wydawnictwach: Aktualności Targowe, Infomax, Raport Rolny oraz prasie lokalnej.

Działalność promocyjną realizowano również na bieżąco w postaci:

- gadżetów reklamowych z logo firmy,
- ogłoszeń reklamowych w czasopiśmie: Raport Rolny, Aktualności Targowe, prasa lokalna: Głos Pomorza, Głos Koszaliński, Głos Szczeciński, Infomax, Więści Rolnicze, ulotki w ODR, informatorach IHAR, firmach nasiennych,

¹³ Dalej: ODR.

- kampanii reklamowych przeprowadzanych w okresie wiosennym i jesiennym w Radio Koszalin i OTV w Olsztynie,
- bieżących informacji i ogłoszeń na stronie internetowej Spółki,
- zamieszczanych zdjęć z wydarzeń w Spółce na Facebooku,
- umieszczania reklam Spółki w Internetowej Giełdzie Rolnej i Towarowej oraz na portalu „RAPORT ROLNY”.

Działalność promocyjną i upowszechniającą postęp biologiczny realizowano również poprzez:

- przygotowanie stoiska Spółki podczas wspólnej prezentacji ze spółkami ANR na Targach Rolniczych POLAGRA PREMIERY w Poznaniu w roku 2014 i 2016,
- wspólną prezentację firmy ze spółkami ANR na targach AGROTECH Kielce (Spółka otrzymała Złoty Medal wyd. Raport Rolny za Hit Roku 2014, 2015 i 2016), Agroszow Bednary, Centralnych Targach Rolnych w Nadarzynie,
- udział w: Targach Rolnych w Ostródzie; Giełdzie Rolnej w Koszalinie; Dniach Pola w Grubnie, Płońsku, Kościerzynie; Jesiennych Targach Rolnych w Olsztynie; Dniach Ziemniaka w Poświętnem, Świeszynie, Kraplewie; dożynkach w Świdwinie.

(dowód: akta kontroli str. 458-459)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki nie stwierdzono nieprawidłowości w zbadanym zakresie.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działalność Spółki w zbadanym zakresie.

2. Gospodarka finansowa oraz majątkowa Spółki dotycząca hodowli roślin uprawnych

Opis stanu
faktycznego

2.1. Wyniki ekonomiczne hodowli roślin i nasiennictwa

2.1.1. W biznesplanach zaplanowane zostały przychody w wysokości: 34.997 tys. zł w 2014 r., 34.442,3 tys. zł w 2015 r. i 33.591,7 tys. zł w 2016 r., w tym ze sprzedaży: odpowiednio 29.711,1 tys. zł, 28.599,8 tys. zł i 29.761,8 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 48-49, 91-92, 130-131)

Wykonane przychody wynosiły: 36.169,1 tys. zł w 2014 r., 35.636,2 tys. zł w 2015 r. i 28.719,6 tys. zł w 2016 r. W 2016 r. w stosunku do 2014 r. przychody zmniejszyły się o 7.449,5 tys. zł, tj. o 20,6%. W stosunku do założeń zawartych w biznesplanach, przychody wykonane w 2014 r. i 2015 r. były wyższe o 1.172,1 tys. zł i 1.193,9 tys. zł, a w 2016 r. niższe o 4.842,1 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 460)

Przychody netto Spółki ze sprzedaży i zrównane z nimi zmniejszyły się z 28.923,4 tys. zł w 2014 r. do 24.130,5 tys. zł w 2016 r., tj. o 4.793 tys. zł (16,6%), w tym przychody ze sprzedaży produktów w ramach działalności podstawowej zmniejszyły się z 28.329,9 tys. zł do 23.697,3 tys. zł, tj. o 4.632,6 tys. zł (16,4%).

Przychody ze sprzedaży produktów odmian własnych Spółki (ziemniaki), które wyniosły odpowiednio 9.428,7 tys. zł, 7.696 tys. zł, 8.466 tys. zł, stanowiące od 27,5% do 35,1% ogólnej wartości przychodów, zmalały w 2016 r. w stosunku do 2014 r. o 962,6 tys. zł, tj. o 10,2%.

Przychody ze sprzedaży innych produktów (zboża, rzepak, groch, łubin) wynoszące odpowiednio 18.901,3 tys. zł, 19.873,7 tys. zł i 15.231,3 tys. zł, tj. od 63,1% do 71,1% ogólnych przychodów, zmniejszyły się o 3.670 tys. zł, tj. 19,4%.

Przychody ze sprzedaży usług¹⁴ wynoszące odpowiednio 593,5 tys. zł, 365,5 tys. zł i 433,1 tys. zł, tj. od 1,3% do 2,1% ogólnych przychodów, zmniejszyły się o 160,4 tys. zł, tj. o 27%.

(dowód: akta kontroli str. 461, 667)

Spadek przychodów z działalności podstawowej w latach 2015 i 2016, według sprawozdań Zarządu Spółki, był spowodowany:

- spadkiem cen sprzedaży produktów roślinnych w tych latach,
- długotrwałą suszą w 2015 r.,
- niskimi temperaturami bez okrywy śnieżnej w styczniu 2016 r., co spowodowało wymarznienie rzepaku na pow. 267 ha i zbóż na pow. 686 ha,
- suszą wiosenną trwającą do połowy maja 2016 r.,
- nadmiernymi opadami w okresie od czerwca do sierpnia 2016 r., które przyczyniły się do rozwoju chorób grzybowych i pogorszenia jakości.

Na skutek niekorzystnych warunków atmosferycznych nastąpiło obniżenie plonów rzepaku z 42 q/ha w 2014 r. do 26 q/ha w 2016 r., a zbóż z 61 q/ha w 2014 r. do 50 q/ha w 2016 r..

(dowód: akta kontroli str. 47-48, 254, 336)

Na działalności podstawowej (produkcja rolna) Spółka ponosiła stratę, która wynosiła: w 2014 r. - 3.801,2 tys. zł, w 2015 r. - 4.304,6 tys. zł, w 2016 r. - 3.166,3 tys. zł. Pozostałe przychody operacyjne wynosiły od 6.813,9 tys. zł w 2014 r. do 4.481,9 tys. zł w 2016 r. Składały się na nie głównie:

- dopłaty do gruntów i do paliwa od 5.650,9 tys. zł do 2.815,5 tys. zł,
- zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych: 648,1 tys. zł w 2014 r., 2099,5 tys. zł w 2015 r., 764,3 tys. zł w 2016 r.
- opłaty licencyjne od 342,8 tys. zł do 162,9 tys. zł,

Wynik na pozostałej działalności operacyjnej w ww. okresie stanowił zysk wynoszący od 6.586,5 tys. zł do 4.285,8 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 179, 253, 335, 460, 462-464, 484)

Spółka posiadała 40 udziałów o łącznej wartości 20.000 zł w Agencji Nasiennej, (nabytych 15.08.2010 r.) oraz 9 udziałów o łącznej wartości 9.000 zł w Green Lab Sp. z o.o. z siedzibą w Krakowie¹⁵ (nabytych 1.03.2014 r.).

Przedmiot działalności Spółki Green Lab obejmował m.in. badania naukowe i prace rozwojowe w dziedzinie biotechnologii oraz pozostałych nauk przyrodniczych i technicznych.

W latach 2014-2016 Spółka nie uzyskiwała przychodów z tytułu posiadanych udziałów.

(dowód: akta kontroli str. 465-479)

2.1.2. Zaplanowane w biznesplanach koszty działalności przedstawiały się następująco: 34.782,7 tys. zł w 2014 r., 33.321,2 tys. zł w 2015 r., 32.421,3 tys. zł w 2016 r.

Faktycznie poniesione koszty w tym okresie wyniosły odpowiednio 33.309,4 tys. zł, 33.887,1 tys. zł i 30.687,2 tys. zł.

Koszty działalności operacyjnej Spółki zmalały z 32.679,1 tys. zł w 2014 r. do 30.311,3 tys. zł w 2016 r., tj. o 7,2%.

Główny udział w strukturze kosztów miały: materiały i energia od 44% do 46%, wynagrodzenia z pochodnymi – od 25,8% do 27,8% oraz amortyzacja od 11% do 13,9%.

(dowód: akta kontroli str. 480, 48-49, 91-92, 130-131)

¹⁴ M.in. usługi rolnicze, naukowo-badawcze, transportowe, dzierżawa gruntów Spółki, najem lokali mieszkalnych.

¹⁵ Dalej: Spółka Green Lab.

Koszty hodowli odmian własnych ziemniaka wynosiły 2.578,3 tys. zł w 2014 r., 2.566,1 tys. zł w 2015 r., 2.661,3 tys. zł w 2016 r. W strukturze kosztów hodowli najwyższy udział miały: wynagrodzenia z pochodnymi od 50,8% do 55,0%, pozostałe materiały (torf, skrzynki, surowice, środki dezynfekcyjne) od 10% do 11%, amortyzacja od 8,4% do 10,9% i pozostałe usługi (badania OWT, usługi Agencji Nasiennej) od 7,9% do 8,7%.

(dowód: akta kontroli str. 481-483)

Hodowla odmian własnych ziemniaka była finansowana głównie ze środków własnych Spółki, przy czym udział tego źródła w latach 2014-2016 zwiększył się z 85,7% do 93,1%, opłat hodowlanych i licencyjnych, których udział zmalał z 13,8% do 6,1% oraz opłat od rozmnożeń własnych – od 0,4% do 0,7%.

(dowód: akta kontroli str. 484)

Przychody z tytułu opłat licencyjnych wyniosły: 342,8 tys. zł w 2014 r., 307,8 tys. zł w 2015 r. i 162,9 tys. zł w 2016 r., a przekazane przez Agencję Nasienną przychody z tytułu wykorzystywania przez rolników materiału ze zbioru odmian chronionych, jako materiału siewnego, wyniosły odpowiednio: 21,1 tys. zł, 18,4 tys. zł, 21,3 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 484)

Dyrektor Działu Hodowli wyjaśniła, że główną przyczyną zmniejszenia przychodów z tytułu opłat licencyjnych w 2016 r. w stosunku do lat poprzednich było wygaśnięcie prawnej ochrony odmian Harpun, Glada i Ikar oraz mniejsze zainteresowanie plantatorów uprawami odmian Irga, Tajfun, Inwestor i Pasat. Ponadto w 2016 r. nie wpłynęły opłaty z Francji z tytułu licencji dotyczącej odmiany Hinga – opłaty te zostały przekazane w 2017 r. w kwocie 49,3 tys. zł

(dowód: akta kontroli str. 392)

W sprawie ewentualnych trudności w pozyskaniu środków finansowych na pokrycie kosztów hodowli odmian własnych, Dyrektor Działu Hodowli wyjaśniła, że istotne znaczenie miała kondycja finansowa Spółki, na którą z kolei w sposób negatywny wpływała polityka rolna Państwa i Unii Europejskiej. Jako zjawiska z tego zakresu negatywnie wpływające na finanse Spółki wskazała:

- a) ekonomiczną dyskryminację spółek strategicznych w związku z zapisem o mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach rozporządzenia Komisji (UE) nr 702/2014 z dnia 25 czerwca 2014 r. uznającego niektóre kategorie pomocy w sektorach rolnym i leśnym oraz na obszarach wiejskich za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej¹⁶, które eliminuje Spółkę z możliwości pomocowych państwa, np. dotacji przedmiotowych w przypadku wykrycia organizmów szkodliwych ziemniaka: cms (bakterioza pierścieniowa), ralstonia (śluzak) lub dotacji do ubezpieczeń od niekorzystnych warunków klimatycznych;
- b) ograniczenie dopłat bezpośrednich do kwoty 150 tys. euro, co w przypadku Spółki zmniejszyło przychód o 2,9 mln zł rocznie;
- c) restrykcyjne w stosunku do Polski przepisy fitosanitarne dotyczące przemieszczania ziemniaków w ramach UE;
- d) brak jakichkolwiek środków na finansowanie kosztów hodowli twórczej ziemniaka;
- e) nowelizację ustawy o ochronie prawnej roślin uniemożliwiająca ściągalność opłat z tytułu wykorzystywania przez rolników materiału ze zbioru odmian chronionych, jako materiału siewnego;
- f) strukturę własnościową gruntów: na ok. 5.600 ha, tylko 2% to grunty własne, a pozostałe są dzierżawione.

(dowód: akta kontroli str. 392)

¹⁶ Dz. Urz. UE L 193 z 01.07.2014, str. 1

Obowiązujące w latach 2014-2016 biznesplany nie zawierały informacji dotyczących przewidywanych wpływów z tytułu opłat hodowlanych i licencyjnych oraz ich udziału w finansowaniu kosztów hodowli ani nie określały wysokości planowanych wpływów ze sprzedaży własnych odmian.

Wpływy ze sprzedaży własnych odmian ziemniaków pokrywały od 23,6% do 28,6% kosztów Spółki.

(dowód: akta kontroli str. 7-131, 485)

Koszt wytworzenia odmiany ziemniaka w badanym okresie wynosił 2.500 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 165, 239, 320)

2.1.3. W 2014 r. Spółka uzyskała zysk netto w wysokości 2.914,1 tys. zł, przy czym na działalności podstawowej i działalności finansowej poniosła stratę odpowiednio 3.801,2 tys. zł i 34 tys. zł, na pozostałej działalności operacyjnej¹⁷ uzyskała dodatni wynik wynoszący 6.586,5 tys. zł, ponadto Spółka uzyskała zysk nadzwyczajny w wysokości 162,8 tys. zł z tytułu odszkodowań za szkody w uprawach rzepaku i pszenicy.

W 2015 r. zysk netto wyniósł 1.750,5 tys. zł. Działalność podstawowa i działalność finansowa przyniosła stratę odpowiednio 4.304,6 tys. zł i 32,2 tys. zł, a pozostała działalność operacyjna - zysk w wysokości 6.087,3 tys. zł.

W 2016 r. zysk netto wyniósł 1.046,8 tys. zł. Strata na działalności podstawowej i na działalności finansowej wyniosła odpowiednio 3.166,3 tys. zł i 72,7 tys. zł, a zysk na pozostałej działalności operacyjnej stanowił kwotę 4.285,8 tys. zł

(dowód: akta kontroli str. 178-180, 252-254, 334-334, 460)

Wzrost straty na działalności podstawowej w 2015 r. w stosunku do roku poprzedniego, jak wynika ze stanowiska opiekuna Spółki z ramienia Zespołu Nadzoru Właścicielskiego ANR przedstawionego podczas Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Wspólników w dniu 23.05.2016 r., był spowodowany głównie spadkiem cen produktów rolnych.

(dowód: akta kontroli str. 497)

Uchwałami Zwyczajnego Zgromadzenia Wspólników Spółki zysk netto osiągnięty w latach 2014-2016 został przeznaczony na:

- zwiększenie kapitału zapasowego z przeznaczeniem na dofinansowanie hodowli twórczej odpowiednio 2.201,1 tys. zł, 1.638,5 tys. zł, 936,8 tys. zł oraz na dofinansowanie programu inwestycyjnego w wysokości 600 tys. zł (z zysku za 2014 r.)
- odpis na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych odpowiednio 113 tys. zł, 112 tys. zł i 110 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 491, 501, 512)

Sytuacja ekonomiczno-finansowa Spółki była oceniana przez ANR w trakcie Zgromadzeń Wspólników, na których rozpatrywano i zatwierdzano sprawozdania finansowe oraz sprawozdania Zarządu z działalności Spółki. ANR nie kierowało do Spółki zaleceń ani rekomendacji dotyczących działalności ekonomiczno-finansowej.

(dowód: akta kontroli str. 486-489, 495-499, 505-510, 516)

Zgromadzenie Wspólników pozytywnie oceniało działalność Spółki i udzieliło Zarządowi Spółki absolutorium za lata objęte kontrolą.

Podczas omawiania sprawozdania za 2016 r. Przewodnicząca Zgromadzenia Wspólników stwierdziła, że Spółka z sukcesem realizowała programy hodowlane w zakresie hodowli twórczej i zachowawczej ziemniaka. Hodowla i produkcja nasienna prowadzona była na bardzo wysokim poziomie. Ponadto podkreśliła, że Spółka bardzo dobrze planowała inwestycje i je realizowała.

(dowód: akta kontroli str. 486-489, 495-499, 505-510)

¹⁷ Przychody uzyskiwane w ramach pozostałej działalności operacyjnej obejmowały m.in. dopłaty bezpośrednie do gruntów, dotacje, opłaty licencyjne, zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych

2.1.4. Zarząd Spółki podczas Zgromadzeń Wspólników dotyczących oceny działalności Spółki wskazywał trudności w jej działalności i problemy dotyczące prowadzenia hodowli roślin, m.in.:

- brak dopłat do hodowli,
- zmniejszenie dopłat obszarowych,
- spadek cen płodów rolnych w 2014 r. w stosunku do poprzedniego,
- spadek popytu na odmiany jadalne ziemniaka,
- nadprodukcja sadzeniaka ziemniaka w Polsce i Unii Europejskiej w 2014 r.,
- niekorzystny wpływ polskich przepisów fitosanitarnych na możliwości sprzedaży sadzonek za granicę,
- niekorzystne warunki pogodowe – susza w okresie wegetacyjnym ziemniaków, skutkująca spadkiem plonów w 2015 r.,
- słabe gleby, na których gospodaruje Spółka.

(dowód: akta kontroli str. 486-489, 495-499, 505-510)

2.2. Koszty wynagrodzeń spółki

Średnioroczne zatrudnienie, liczone w osobach wahało się od 158 w 2014 r. do 148 w 2016 r., z czego na stanowiskach produkcyjnych od 120 do 110. Na stanowiskach nieprodukcyjnych w badanym okresie było zatrudnionych 38 osób, w Dziale Hodowli - 18 osób

(dowód: akta kontroli str. 137, 164, 210, 239, 288, 320)

Wykonanie funduszu płac (z pochodnymi) wynosiło od 8.432,2 tys. zł w 2014 r. do 8.867,8 tys. zł w 2015 r., 8.430,2 do tys. zł w 2016 r..

(dowód: akta kontroli str. 171, 244, 327)

Wykonane w latach 2014-2016 zatrudnienie i wynagrodzenia były zgodne z założeniami biznesplanów.

(dowód: akta kontroli str. 517-529)

Wynagrodzenie członków Zarządu w okresie od stycznia 2014 r. do listopada 2016 r. mieściło się limitach określonych w ustawie z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi¹⁸, a zasady wynagradzania wprowadzone od grudnia 2016 r. były zgodne z przepisami ustawy z dnia 9 czerwca 2016 r. o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami¹⁹

2.3. Kontrole zewnętrzne gospodarki hodowlanej i realizacji postępu biologicznego

W okresie objętym kontrolą działalność Spółki była kontrolowana w 2015 i 2016 r. przez Zespół Nadzoru Właścicielskiego ANR w zakresie oceny procesów gospodarczych oraz systemu zarządzania w 2015 r.; oceny działalności Spółki w 2016 r. Nie stwierdzono uchybień i nieprawidłowości dot. hodowli roślin, gospodarki hodowlanej oraz realizacji zadań dotyczących postępu biologicznego.

(dowód: akta kontroli str. 530-531)

2.4. Gospodarka mieniem Spółki dotycząca hodowli

2.4.1. Powierzchnia gruntów we władaniu Spółki wynosiła według stanu na 1.01.2014 r. 5.852,3 ha, w tym 137,5 ha grunty własne i 5.714,8 ha grunty dzierżawione od ANR, na 31.12.2016 r. 5.645,6 ha, w tym 120,7 ha grunty własne i 5.310,1 ha grunty dzierżawione. Grunty rolne stanowiły powierzchnię 4.776,8 ha.

(dowód: akta kontroli str. 532)

¹⁸ Dz.U. z 2015 r., poz. 2099, ze zm.

¹⁹ Dz.U. poz. 1202, ze zm.

Spółka była właścicielem 87 obiektów budowlanych o powierzchni zabudowy 52.188 m², kubaturze 282.524 m³ i wartości księgowej 21.881 tys. zł oraz dzierżawcą (od ANR) 12 obiektów budowlanych o powierzchni zabudowy 10.424 m², kubaturze 68.067 m³ i wartości początkowej 1.837 tys. zł.

Według stanu na 30.06.2017 r. Spółka wykazała, że w jej działalności nieprzydatnych było 14 obiektów własnych o powierzchni zabudowy 2.961 m², kubaturze 15.165 m³ i wartości księgowej 548 tys. zł oraz wszystkie obiekty dzierżawione.

(dowód: akta kontroli str. tab. 533-536)

W stosunku do własnych obiektów nieprzydatnych podjęte zostały działania mające na celu ich sprzedaż lub likwidację. W przypadku obiektów dzierżawionych od ANR podjęto negocjacje dotyczące przekazania jej obiektów w formie aportu lub wyłączenie z dzierżawy.

(dowód: akta kontroli str. 538-550)

W latach 2014-2016 ANR nie zalecała Spółce przeprowadzenia analiz posiadanych nieruchomości pod kątem ich przydatności ani nie zobowiązywała do sprzedaży lub restrukturyzacji nieruchomości zbędnych.

Prezes Zarządu Spółki wyjaśnił, że Spółka prowadziła w swoich oddziałach analizy posiadanych nieruchomości pod kątem ich przydatności. W stosunku do nieruchomości zbędnych dzierżawionych, Spółka składała wnioski o wyłączenie ich z dzierżawy, a w przypadku nieruchomości własnych, kierowała wnioski do ANR o podjęcie uchwały zawierającej zgodę na ich sprzedaż.

(dowód: akta kontroli str. 538)

W badanym okresie Spółka sprzedała 31 działek gruntu za cenę 4.104 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 551)

Na podstawie badania dokumentacji sprzedaży 3 działek²⁰ stwierdzono, że we wszystkich przypadkach:

- sprzedaż była dokonana w trybie przetargu nieograniczonego przeprowadzonego przez komisję przetargową działającą na podstawie regulaminu przetargu,
- cena wywoławcza była ustalana na podstawie wyceny zawartej w aktualnym operacie szacunkowym sporządzonym przez uprawnionego rzeczoznawcę majątkowego,
- Zgromadzenie Wspólników wyraziło zgodę na sprzedaż w formie uchwały,
- sprzedaż nieruchomości, której wartość przekraczała równowartość 50.000 euro był poprzedzona zgodą Ministra Skarbu wydaną na podstawie art. 5a ust. 1 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o urządzie Ministra Skarbu Państwa²¹,
- ogłoszenie o przetargu było zamieszczone na stronach internetowych oraz tablicach ogłoszeń w siedzibie Spółki, właściwym oddziale terenowym ANR, Urzędzie Gminy, na terenie której zlokalizowana była nieruchomość oraz gmin sąsiednich. Ogłoszenie o przetargu na nieruchomość o wartości przekraczającej 50.000 euro opublikowano również w Monitorze Urzędowym oraz w Dzienniku – Gazecie Prawnej,
- ustalono i pobrano wadium,
- sporządzono protokół z przeprowadzonego przetargu,
- sprzedaż dokonano za cenę wyższą od ceny wywoławczej,
- umowę sprzedaży zawarto w formie aktu notarialnego.

(dowód: akta kontroli str. 552-584)

²⁰ Działki niezabudowane nr 307/187 o pow. 0,0989 ha, obręb Siemianice, gm. Słupsk, woj. Pomorskie, nr 56/5 o pow. 0,0662 ha i nr 54/5 o pow. 13,4 ha, obr. SHR Wolica, gm. Ożarów Mazowiecki, powiat warszawski zachodni.

²¹ Dz.U. z 2016 r. poz. 154 ze zm.

2.4.2. W latach 2014-2016 ANR nie wydawała zaleceń w zakresie dokonywania inwestycji, modernizacji i remontów składników majątkowych. Spółka zrealizowała inwestycje o wartości 16.729,4 tys. zł, tj. wyższej 3.847,6 tys. zł od założeń zawartych w biznesplanach. W poszczególnych latach wydatki na inwestycje wyniosły 6.815,5 tys. zł, 4.573,1 tys. zł i 5.340,8 tys. zł.

Źródłem finansowania inwestycji były środki własne Spółki – 14.015,5 tys. zł oraz leasing finansowy związany z nabyciem sprzętu rolniczego – 2.656,6 tys. zł.

Wydatki na modernizacje i remonty wyniosły ogółem 2.208,6 tys. zł i były finansowane w całości ze środków własnych Spółki.

(dowód: akta kontroli str. 28-30, 69-75, 110-115, 585)

Przekroczenie planu inwestycji wynikało ze zrealizowania nieplanowanych zakupów obejmujących:

- w 2014 r. – 2 kombajny ziemniaczane za 1.319,2 tys. zł, 2 ciągniki rolnicze za 597 tys. zł, 3 samochody osobowe za 159 tys. zł,
- w 2015 r. – sadzarkę do ziemniaków GRIMME za 199,7 tys. zł,
- w 2016 r. – opryskiwacz Amazone za 471,6 tys. zł, ładowarka teleskopowa za 157 tys. zł, skrzyniopalety za 130 tys. zł, ciągnik rolniczy Claas Axion za 588 tys. zł,

oraz przekroczenia w 2014 r. planowanych nakładów na zakup 2 kombajnów ziemniaczanych za 423 tys. zł (plan - 120 tys. zł) i 2 kombajnów zbożowych za 1.276 tys. zł (plan – 515 tys. zł).

(dowód: akta kontroli str. 185-189, 258-262, 340-343)

Specjalista ds. inwestycji wyjaśnił, że nieplanowane zakupy inwestycyjne wynikały ze zwiększenia areálu planowanych nasadzeń i wynikającej stąd konieczności rozszerzenia bazy sprzętowej, awarii posiadanego sprzętu i nieopłacalności jego napraw oraz zmianami technologii upraw. Przekroczenie planowanych nakładów na kombajny ziemniaczane wynikało ze zmiany klasy zakupionego sprzętu w celu poprawy ekonomiki procesu produkcji. Zakup dodatkowego kombajnu zbożowego wynikał ze zwiększenia areálu planowanych zasiewów. Składający wyjaśnienie podkreślił, że plany inwestycyjne zawarte w biznesplanach mają charakter orientacyjny. Wielu sytuacji nie można przewidzieć, stąd duża dynamika zmian w prowadzeniu inwestycji. Wskazał jednocześnie, że polityka inwestycyjna Spółki jest aprobowana przez właściciela. Spółka wykorzystując posiadane środki dokonuje zakupów mających na celu unowocześnienie parku maszynowego.

(dowód: akta kontroli str. 586-589)

2.4.3. Obiekty budowlane Spółki posiadały książki obiektu i były objęte okresowymi kontrolami zgodnie z wymogami określonymi w art. 62 ust. 1 Prawo budowlanego, z wyjątkiem pawilonu handlowego w Starogardzie Gdańskim, który w latach 2014-2016 nie był objęty żadnymi kontrolami stanu technicznego i obiektów Oddziału Spółki w Jezierzycach - niepoddanych kontrolom okresowym, których termin przypadał w 2016 r.

(dowód: akta kontroli str. 590-620)

Oględziny czterech obiektów w Strzekęcinie wykorzystywanych w działalności podstawowej, tj. obiektu do przechowywania materiałów hodowli zachowawczej i twórczej, przechowalni ziemniaków, tunelu foliowego do produkcji nasion ziemniaków oraz budynku administracyjno-laboratoryjnego wykazały, że utrzymywane były w należytym stanie technicznym i estetycznym, zgodnie z zasadami określonymi w art. 5 ust. 2 Prawa budowlanego.

(dowód: akta kontroli str. 621-627)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki stwierdzono nieprawidłowość polegającą na niepoddaniu 10 nw. obiektów budowlanych okresowym, corocznym kontrolom zgodnie z wymogami określonymi w art. 62 ust. 1 pkt 1 Prawa budowlanego:

- pawilon handlowy w Starogardzie Gdańskim należący do Oddziału Spółki w Celbowie, w latach 2014-2016 nie był objęty żadnymi kontrolami, o których mowa w ww. przepisie,
- obiekty należące do Oddziału Spółki w Jezierzycach, tj. budynek biurowy z laboratorium, garaż boksowy, magazyn środków chemicznych, magazyn zbożowego, przechowalnia ziemniaków - mała, kompleks suszarniczo-silosowy, hala magazynowa, dwie wiaty stalowe.

(dowód: akta kontroli str. 613-618)

Odpowiedzialność za realizację obowiązków w powyższym zakresie ponosili dyrektorzy oddziałów.

(dowód: akta kontroli str. 634)

Dyrektor Oddziału w Celbowie - Eugeniusz Szornak wyjaśnił, że pawilon handlowy od 1999 r. został wynajęty osobie fizycznej, która była obowiązana do nadzoru nad obiektem i przestrzegania przepisów ppoż. i bhp. Niepoddanie obiektu okresowym kontrolom wynikało z błędnej interpretacji zapisu w umowie najmu, że na najemcy ciąży obowiązek poddawania obiektu okresowym kontrolom.

(dowód: akta kontroli str. 643)

Dyrektor Oddziału w Jezierzycach - Szczepan Malinowski wyjaśnił, że niepoddanie wymienionych obiektów obowiązkowym przeglądom było przeoczeniem spowodowanym nagromadzeniem dużej ilości spraw w związku ze złym przezimowaniem upraw, co skutkowało koniecznością przeorania i likwidacji 580 ha ozimin w związku z ich przemarznięciem oraz niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi w czasie żniw. Dyrektor Oddziału podkreślił, że w kwietniu 2017 r. przeprowadzono przeglądy, które wykazały odpowiedni stan obiektów.

(dowód: akta kontroli str. 639)

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości działalność Spółki w zbadanym zakresie.

Ocena częściowa

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²², wnosi o podjęcie działań organizacyjnych w celu zapewnienia prowadzenia okresowych kontroli obiektów budowlanych w zakresie i częstotliwości określonej w art. 62 Prawa budowlanego.

VI. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ust. 1 i 2 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Szczecinie.

²² Dz. U. z 2017 r., poz. 524, dalej: ustawa o NIK.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosku

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od dnia otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Szczecin, dnia 31 lipca 2017 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Szczecinie
Dyrektor

Kontrolerzy:
Sławomir Żudro
Główny specjalista k. p.

.....
Jarosław Tarasewicz
Starszy inspektor k. p.
.....